УДК 351.865

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БЕЗПЕКИ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Олена СКУЙБІДА к.т.н., доцент, Михайло ГОЛОВЕЦЬКИЙ
Національний університет «Запорізька політехніка»

В умовах воєнного стану питання захисту об’єктів критичної інфраструктури в Україні набуло особливого значення. Порушення їх функціонування впливає не лише на діяльність окремих органів чи підприємств, але і на безпеку населення, роботу систем життєзабезпечення та спроможність держави реагувати на надзвичайні ситуації. У зв’язку з цим, особливої уваги потребує правове регулювання управління ризиками безпеки на таких об’єктах, оскільки саме воно визначає конкретні механізми запобігання, підготовки та реагування. Актуальність роботи посилюється євроінтеграційним виміром. За переговорним розділом 31 «Зовнішня політика, безпека та оборона» Україна продемонструвала достатньо високий рівень узгодженості із спільною зовнішньою та безпековою політикою ЄС, однак законодавча рамка щодо забезпечення стійкості критичної інфраструктури з *acquis* ЄС узгоджена частково [1].

Базовими нормативними актами у сфері захисту критичної інфраструктури, зокрема в умовах воєнних дій, є Конституція України, Закони України «Про критичну інфраструктуру, «Про правовий режим воєнного стану», «Про оборону України», Кодекс цивільного захисту України, а також інші закони України та підзаконні нормативно-правові акти.

Відповідно до Закону України «Про критичну інфраструктуру», захист критичної інфраструктури визначено складовою частиною забезпечення національної безпеки України

[2]. Державна політика у цій сфері спрямовується на гарантування безпеки об'єктів критичної інфраструктури, запобігання несанкціонованому втручанню в їх функціонування, а також прогнозування та попередження кризових ситуацій. Зокрема, передбачена процедура ідентифікації, категоризації, паспортизації об'єктів критичної інфраструктури, моніторинг рівня безпеки об'єктів критичної інфраструктури, страхування ризику настання кризової ситуації та інші процедури.

Національна система захисту критичної інфраструктури взаємодіє з іншими системами захисту у сфері національної безпеки, зокрема з єдиною державною системою цивільного захисту. Так, у період дії воєнного стану, до завдань єдиної державної системи цивільного захисту належить здійснення заходів, спрямованих на підтримання живучості об'єктів критичної інфраструктури, що забезпечують життєдіяльність населення, а також реалізація дій щодо відновлення таких об'єктів у разі їх порушення чи пошкодження [3]. В умовах сьогодення ризики безпеки на об'єктах критичної інфраструктури не можуть розглядатися ізольовано від завдань цивільного захисту, оскільки пошкодження або зупинка таких об'єктів прямо впливають на умови життєдіяльності населення.

Постановою Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2025 р. № 367 «Про затвердження вимог щодо управління ризиками безпеки на об'єктах критичної інфраструктури I категорії критичності», як основні ризики безпеки розглядаються матеріальні ризики, ризики кібербезпеки та захисту інформації, людського фактору, порушення взаємозв'язків та ризики, пов'язані з процесами [4]. Для організації управління ризиками передбачено роботу окремого структурного підрозділу оператора критичної інфраструктури або відповідальної за організацію захисту критичної інфраструктури особи. Затверджені критерії і показники оцінки стану захищеності об'єктів критичної інфраструктури [5], які охоплюють стан інженерного захисту об'єкта критичної інфраструктури, рівень захисту від терористичних актів та диверсій, забезпечення кіберзахисту об'єкта критичної інфраструктури, цивільний захист, пожежну та техногенну безпеку об'єкта тощо.

Відповідно до укладених міжнародних договорів Україна співпрацює у сфері захисту критичної інфраструктури з іноземними державами, відповідними їхніми органами та службами, а також із міжнародними організаціями. Право ЄС розглядає критичну інфраструктуру не лише як сукупність важливих об'єктів, а як систему надання життєво необхідних послуг, від безперервності яких залежать суспільна стабільність громадська безпека, здоров'я населення, належні умови життя та стійкість держави до криз. Такий підхід закріплено в Директиві Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2022/2557 від 14 грудня 2022 року про стійкість критично важливих суб'єктів [6], а також у Директиві Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2022/2555 від 14 грудня 2022 року про заходи для високого спільного рівня кібербезпеки на всій території Союзу (Директива *NIS* 2) [7]. Ця зміна має вирішальне значення для України, де внаслідок війни реальні ризики виникають не лише через пряме фізичне ураження об'єкта, а й через ланцюгові ефекти: втрату енергопостачання, зупинку зв'язку, порушення логістики, дефіцит кваліфікованого персоналу, збій цифрових систем, психологічне виснаження працівників, обмежений доступ до резервів та ін. в умовах поєднання фізичних і кібернетичних загроз.

Аналіз чинного законодавства дає підстави для висновку, що в Україні вже сформовано основні нормативні засади управління ризиками безпеки на об'єктах критичної інфраструктури. Разом із тим подальший розвиток цієї сфери залишається актуальним у контексті євроінтеграції, насамперед з огляду на необхідність більш повного врахування європейських підходів до стійкості критично важливих об'єктів, безперервності життєво важливих послуг і належної підготовленості до кризових ситуацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кабінет Міністрів України. Звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС). – 2023. – 307 с. – Режим доступу: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_UA.pdf.

2. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/1882-20
3. Кодекс цивільного захисту України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.10.2012 № 5403-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/5403-17
4. Про затвердження вимог щодо управління ризиками безпеки на об'єктах критичної інфраструктури I категорії критичності : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2025 № 367 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/367-2025-п
5. Про затвердження вимог щодо управління ризиками безпеки на об'єктах критичної інфраструктури I категорії критичності : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2025 № 367 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/367-2025-п
6. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2022/2557 від 14.12.2022 про стійкість критично важливих суб'єктів та скасування Директиви Ради 2008/114/ЄС : Directive (EU) 2022/2557 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/9a3_002-22
7. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2022/2555 від 14.12.2022 про заходи для високого спільного рівня кібербезпеки на всій території Союзу, внесення змін до Регламенту (ЄС) № 910/2014 та Директиви (ЄС) 2018/1972 та скасування Директиви (ЄС) 2016/1148 (Директива NIS 2) : Directive (EU) 2022/2555 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/9a3_001-22